

سرفصل درس طراحی و تدوین برنامه درسی
(واحد نظری و ۱ واحد عملی) معادل ۴۸ ساعت
کد درس: ۳۱

۱. هدف کلی درس

دانشجویان با فرایند طراحی و تدوین سیستمی برنامه درسی بطور نظری و عملی آشنا شوند.

اهداف اجرایی درس:

- ✓ پس از پایان آموزش از دانشجویان انتظار می‌رود بتوانند:
- ✓ تعریف دقیق و علمی از رویکرد سیستمی در طراحی و تدوین برنامه درسی ارائه دهند.
- ✓ یک برنامه آموزشی را تحلیل کنند و نیازها را براساس اولویت‌ها انتخاب نمایند.
- ✓ هدف‌های کلی یک برنامه درسی را به صورت اهداف جزئی و رفتاری تبدیل و تنظیم نمایند.
- ✓ کارکرد یک برنامه درسی را تجزیه و تحلیل کنند.
- ✓ وظایف لازم برای دستیابی به اهداف آموزشی را تحلیل و تنظیم نمایند.
- ✓ برای یک موضوع و اهداف خاص محتوای مناسب انتخاب کنند.
- ✓ راهبردها و روش‌های مختلف جایگزین را بررسی و روش مناسب برای آموزش محتوای مورد نظر را انتخاب کنند.
- ✓ نظام ارزشیابی برنامه درسی مورد نظر را براساس اهداف تعیین شده مشخص کنند.
- ✓ یکی از مسائل و مشکلات آموزشی را مشخص کنند، پس از تجزیه و تحلیل و شناخت مشکل، براساس فرایند مطرح شده در کلاس، یک برنامه درسی برای حل مشکل طراحی و تدوین نمایند.

۲. رئوس محتوا

▪ فصل اول: رویکرد سیستمی در طراحی و تدوین برنامه درسی

- تعریف سیستم
- انواع سیستم: سیستم بسته و باز
- تعریف برنامه درسی به عنوان خرده سیستم در نظام آموزشی
- رویکرد سیستمی در تحلیل برنامه‌های درسی
- استفاده از نمودار جریان برای تشریح رویکرد سیستمی
- محدودیت‌های نمودار جریانی
- روش‌های الگوریتمی در تحلیل برنامه‌های درسی
- روش‌های اکتشافی در تحلیل برنامه‌های درسی

▪ فصل دوم: مراحل طراحی و تدوین برنامه درسی

مرحله اول: تجزیه و تحلیل نیازها:

- تحلیل وضعیت موجود (دروندها و بروندهای فعلی)
- تحلیل وضعیت مطلوب (بروندهای مطلوب یا آنچه که باید باشد)
- گزینش تعدادی از نیازها که برای اقدام اولویت دارند
- فهرست و مرتب کردن نیازها
- تشخیص مشکل از میان نیازهای معین
- تجزیه و تحلیل مشکل یا مساله:
- تعریف مشکل یا مساله
- مطالعه موردی برای تعریف مشکل
- شناسایی منبع یا منابع مشکل
- بررسی راه‌حل‌های ممکن جهت حل مشکل
- انتخاب بهترین راهبرد جهت حل مشکل از میان گزینه‌های موجود

مرحله دوم: تجزیه و تحلیل اهداف آموزشی (وضعیت مطلوب):

- تعریف و تحلیل هدف‌های کلی (غایی) و هدف‌های آموزشی برنامه درسی
- تبدیل هدف‌های کلی به اهداف آموزشی (جزئی و رفتاری)
- هدف‌های آموزشی تعیین کننده بروندهای آموزشی
- عملیاتی کردن هدف‌های آموزشی برنامه درسی
- سازماندهی و مرتب کردن هدف‌های آموزشی برنامه درسی
- مشخص کردن حیطه‌ها و سطوح هدف‌های آموزشی برنامه درسی
- اشکال‌های وارده بر هدف‌های آموزشی برنامه درسی
- خلاصه و بازنگری هدف‌های آموزشی برنامه درسی

مرحله سوم: تجزیه و تحلیل کارکردهای برنامه درسی:

کارکردها یکی از چند خروجی مرتبط با برونداد نهایی و تلاش برای حصول آن است. هر کارکرد شامل تعدادی وظیفه یا کار مورد نیاز برای نیل به هدف معین یا فراهم ساختن شرایط حصول یک فناوری یا برونداد است.

- فرایند تحلیل کارکرد برنامه درسی؛
- تعین کارکرد و خرده کارکردهای برنامه درسی
- مشخص کردن شرایط و ارتباط درونی کارکردها و خرده کارکردها
- قواعد تحلیل کارکردها

مرحله چهارم: تجزیه و تحلیل کار یا وظیفه:

کار یا وظیفه را می‌توان به مثابه واحدهای اجرایی تعریف کرد، که وقتی در یک مجموعه قرار می‌گیرند، تشکیل یک کارکرد را می‌دهند. تحلیل کار یا وظیفه آخرین گام ریز شدن در تحلیل سیستمی است و از پایین‌ترین سطح کارکرد که پیش از تعین «واحدهای اجرایی» مشخص شده است نشات می‌گیرد. تحلیل کار یا وظیفه در گام‌های اساسی زیر صورت می‌گیرد:

- تعین کارکردهای اساسی در ارتباط با پیاده شدن کارکردهای کلی
- مشخص کردن کارها یا وظایفی که باید انجام شوند
- شناسایی وظایف یا کارهای تشکیل دهنده در هر حیطه
- مشخص کردن ترتیب کار یا انجام وظیفه
- مشخص کردن خرده وظایفی که برای حصول وظایف سطح بالاتر مورد نیاز است
- تشخیص و تصریح ویژگی کارها، شرایط و بافت آنها در حیطه‌های مختلف
- مشخص کردن روابط بین وظایف در یک توالی مفهومی و زمانی
- مشخص کردن شرایط کار یا وظیفه (شرایط عملی، اجرایی، انگیزشی، زمانی، مکانی، تجهیزاتی)
- مشخص کردن رفتار ورودی در هر وظیفه یا کار

مرحله پنجم: تحلیل محتوای برنامه درسی:

- تعریف محتوا
- تحلیل محتوا براساس هدف‌های تنظیم شده
- تحلیل محتوا براساس ویژگی‌های یادگیرندگان
- تحلیل محتوا براساس زمان اجرای وظایف

- تحلیل محتوا و تجزیه آن به موضوعات مختلف
- تجزیه و تحلیل موضوع‌های نظری
- تجزیه و تحلیل موضوع‌های عملی
- سازماندهی و مرتب کردن موضوع‌های مختلف بر اساس سلسله مراتب اهداف و وظایف برنامه‌درسی
- تعیین رفتار ورودی یادگیرندگان برای ورود به موضوعات مختلف

مرحله ششم: تجزیه و تحلیل راهبردها و روش‌های آموزش:

- تحلیل و تعیین راهبردها و روش‌های متکی بر انسان
- تحلیل و تعیین راهبردها و روش‌های متکی بر منابع چاپی
- تحلیل و تعیین راهبردها و روش‌های متکی بر وسایل دیداری
- تحلیل و تعیین راهبردها و روش‌های متکی بر وسایل دیداری- شنیداری
- تحلیل و تعیین راهبردها و روش‌های متکی بر رایانه و آموزش‌های الکترونیکی

مرحله هفتم: تعیین نظام ارزشیابی برنامه درسی:

- بازنگری بوسیله متخصصان برنامه درسی و حوزه‌های عملی
- ارزشیابی تکوینی بخش‌های مختلف برنامه درسی
- ارزشیابی مقدماتی در اجرا به منظور اصلاح و تقویت برنامه درسی
- ارزشیابی نهایی در صورت نیاز

۳. ماهیت درس: نظری / عملی

این درس معمولاً باید به صورت نظری و عملی اجرا گردد. به همین دلیل پیشنهاد می‌شود که ۳ واحد در نظر گرفته شود. در صورت محدود بودن واحدها، می‌توان به ۲ واحد تقلیل داد. یک واحد عملی و یک واحد نظری (۱۶ ساعت نظری و ۱۶ ساعت عملی).

۴. رویکرد تدریس / یادگیری

الگوی مساله محور و تعاملی مناسب‌ترین الگو برای آموزش این درس می‌باشد.

۵. منابع آموزشی

منابع اصلی:

- ❖ زفسکی، ای. جی، رمی (۱۳۹۱) چاپ ۷. طراحی نظام‌های آموزشی (تصمیم‌گیری در برنامه‌ریزی درسی و طراحی برنامه درسی). ترجمه هاشم فردانش، تهران: انتشارات سمت.
- ❖ رخشان، فریدون (۱۳۶۶). طراحی و تدوین نظام‌های آموزشی. تبریز: انتشارات نیما.

منبع فرعی:

- ❖ سینتیا بی لشین، جولین بولاک، چارلز ام. رایگلوت (۱۳۹۲) چاپ ۹. راهنم‌ها و فنون طراحی آموزشی. ترجمه هاشم فردانش. تهران: انتشارات سمت

۶. رویکرد ارزشیابی

در این درس بهتر است ارزشیابی بصورت کتبی و عملکردی اجرا شود. به این نحو که ۱۰ نمره ارزشیابی به کتبی و ۱۰ نمره دیگر برای انجام دادن طراحی و تدوین یک برنامه درسی به صورت عملی در نظر گرفته شود.

